

Asya Studies

Academic Social Studies / Akademik Sosyal Araştırmalar
Year: 6 - Number: 21, p. 201-208, Autumn 2022

Cumhuriyet Dönemi Türkiye'sinde Şapkanın Yeri, Kullanımı ve Tasarım Özellikleri Açısından İncelenmesi*

*An Investigation of the Hat in Terms of Place, Usage and Design Features in Turkey in
the Republican Period*

DOI: <https://doi.org/10.31455/asya.1143839>

Araştırma Makalesi /
Research Article

Makale Geliş Tarihi /
Article Arrival Date
14.07.2022

Makale Kabul Tarihi /
Article Accepted Date
28.09.2022

Makale Yayın Tarihi /
Article Publication Date
30.09.2022

Asya Studies

Hilal Zühre Topçu
Yüksek Lisans Öğrencisi / İstanbul
Aydın Üniversitesi, Sosyal Bilimler
Enstitüsü, Görsel Sanatlar Anabilim
Dalı

hzuhretopcu@hotmail.com

ORCID ID

<https://orcid.org/0000-0003-4611-0435>

* "COPE-Dergi Editörleri İçin Davranış Kuralları ve En İyi Uygulama İlkeleri" beyanları: Bu çalışma için herhangi bir çıkar çatışması bildirilmemiştir. Bu makale, İntihal.net tarafından taranmıştır. Bu makale, Creative Commons lisansı altındadır. Bu makale için etik kurul onayı gerekmemektedir.

Öz

İnsanlar uygarlığın kuruluşundan beri giysi kullanmaktadır. Soğuktan korunma ve örtünme gibi ihtiyaçların karşılanmasının yanı sıra giysi aynı zamanda kullanıcısının kültürünü ve inanışlarını da yansıtmak için bir araçtır. Soğuk veya sıcak gibi iklim koşulları ilk giysilerin tasarlanmasındaki en önemli etken iken zaman zaman içerisinde gelenekler ve görenekler giysi tasarımında en önemli belirleyici olmuştur. Şapka ise insanlığın kendisi kadar eski olan bir aksesuardır. Her devirde farklı amaçlarla kullanılan şapkalar; zamana, koşullara ve gereksinimlere göre büyük farklılıklar göstermiştir. Türk ve Osmanlı kültüründe de şapkalar farklı amaçlar için kullanılmıştır. Osmanlı şapka ve başlık kültüründe ilk köklü değişim, diğer başlık çeşitleri yerine fes kullanımının zorunlu hâle getirilmesi ile olmuştur. II. Dünya Savaşı'nın fiilen başlamasından sonraki yıllar tüm dünyayla birlikte Türkiye'de de fakirlik ve kıtlık yılları olarak anılmıştır. 21. yy.da şapka hem dünyada hem de ülkemizde bir statü sembolü olmaktan çıkmış ve kullanım sıklığı oldukça düşmüştür. Günümüzde çeşitli şapka modelleri kadınlar tarafından tamamlayıcı aksesuar olarak kepler ve soğuktan koruyan başlıklar ise erkekler tarafından yerine göre kullanılan tamamlayıcı giyeceklerdir.

Anadolu topraklarında şapka kültüründe olan ikinci köklü değişim ise Mustafa Kemal Atatürk önderliğinde gerçekleştirilen inkılaplar ile olmuştur. Şapka devrimi ile farklı meslek grupları için farklı şapkalar kıyafetlere tamamlayıcı olarak eklenmiş ve şapka günlük yaşamın bir parçası hâline gelmiştir. Bu çalışma cumhuriyet döneminde gerçekleştirilen şapka devrimini ve şapka devriminin günümüze olan yansımalarını farklı akademik çalışmalar ışığında derleme yoluyla ele almıştır.

Anahtar Kelimeler: Şapka Devrimi, Moda, İnkılap

Abstract

People have been using clothes since the foundation of civilization. In addition to meeting needs such as protection from the cold and covering, clothing is also a tool to reflect the culture and beliefs of its wearer. While climatic conditions such as cold or hot are the most important factors in the design of the first clothes, traditions and customs have become the most important determinant in the design of clothes over time. The hat is an accessory that is as old as humanity itself. Hats used for different purposes in every era; vary greatly according to time, conditions and requirements. Hats were also used for different purposes in Turkish and Ottoman culture. The first radical change in the Ottoman hat and cap culture was when the use of the fez was made compulsory instead of other types of caps. II. The years after the actual start of the World War II were referred to as the years of poverty and famine in Turkey as well as the rest of the world. In the 21st century, the hat has ceased to be a status symbol both in the world and in our country, and the frequency of its use has decreased considerably. Today, various hat models are caps as complementary accessories by women, and caps that protect from the cold are complementary clothing used by men as appropriate.

The second radical change in the hat culture in Anatolian lands was with the revolutions carried out under the leadership of Mustafa Kemal Atatürk. With the hat revolution, different hats for different occupational groups were added to the clothes as a complement and the hat became a part of daily life. This study deals with the hat revolution that took place in the republican period and the reflections of the hat revolution to the present through a compilation in the light of different academic studies.

Keywords: Hat Revolution, Fashion, Revolution

Citation Information/Kaynakça Bilgisi

Topçu, H. Z. (2022). Cumhuriyet Dönemi Türkiye'sinde Şapkanın Yeri, Kullanımı ve Tasarım Özellikleri Açısından İncelenmesi. *Asya Studies-Academic Social Studies / Akademik Sosyal Araştırmalar*, 6(21), 201-208.

GİRİŞ

Şapka çok uzun zamandır farklı kültürlerde kullanılan bir aksesuar olmuştur. Giyim kültürüne eşlik eden en önemli aksesuar olarak ortaya çıkan şapkalar en başta soğuk ve sıcaktan korunmak daha sonra ise kültürel özelliklere göre farklı görünüş ve özelliklerde ortaya çıkmıştır. En basit hali ile şapka genellikle fiziksel veya sosyal bir amaca hizmet etme bağlamında başa takılan giysi veya örtüdür. Hemen hemen bütün milletler gibi Türklerde de giyim kuşam ve giyim ayrılmaz bir parçası olan şapka tarihin her döneminde kullanılmıştır ve bu aksesuara önem verilmiştir. Bu çalışma Türkiye Cumhuriyeti'nde şapka kullanımı ve bu sürecin gelişimi konularına ışık tutmaktadır.

Türklerin Orta Asya'da ne tür başlıklar kullandığına dair elde yeterli bir veri bulunmamaktadır (Akgün, 1981: 69). Yapılan araştırmalarda Osmanlı Devleti'nin ilk dönemlerinde halktaki farklı milletlerin farklı başlıklar kullandıkları ortaya çıkmıştır; bu dönemde Rumlar takke, Tatarlar tülbentle sarılmış börk ve Türkler beyaz börk kullanmıştır (Akgün, 1981: 69). Osmanlı'nın çöküşünün başlangıcı olarak kabul edilen 18. yy.dan itibaren şapka kültüründe önemli değişiklikler yaşanmaya başlamıştır. Bu dönemde batılı tarzın örnek alınmasını savunan aydınlar halk içerisindeki farklı giyim üsluplarının bir problem olduğunu belirtmişlerdir (Uzunçarşılı, 2011: 221).

Şekil 1: Beyaz Börk

Yapılan araştırmalar neticesinde Osmanlı İmparatorluğu'nun ikinci padişahı olan Orhan Gazi döneminde, Rumlar takke, Tatarlar tülbentle sarılmış börk ve Türkler ise beyaz börk giymektedir. Sonrasında börkler mesleklere göre özel olarak renklendirilerek kullanılmıştır. Yıldırım Bayezid döneminde ise tüm Osmanlı tebaası beyaz börk kullanmıştır. Bunların gelişiminde ve kullanılmasında net bir kural söz konusu değildir. Bu sebeple hallavi, kavuk, kafes, kalafat, selimi, düzkaş, serdengeçti, keçe, üsküf, külah gibi çeşitli başlıklar kullanılmıştır. Osmanlı'nın batıyla olan ilişkilerine paralel olarak batıdan da çeşitli başlıklar gelmiş ve bunlar da kullanılmıştır. Örnek olarak; Şubara Leh, Üsküf İtalyan, askeri miğfer ve zırlı serpuşlar özellikle döneminde en çok etkileşime girilen Macarlardan esinlenilmiştir (Akgün, 1981: 69).

Türkiye'nin şapka kültürünün gelişim sürecini anlamak için Cumhuriyet öncesinde Anadolu şapka kültürünü anlamak önemlidir. İmparatorluğun Batılı ulusların gerisinde kaldığını fark eden II. Mahmut Batıdaki yeniliklere uygun olarak yeniden yapılandırma çalışmalarına girişti. II. Mahmut 1828 yılında yayınladığı bir kıyafet nizamnamesi ile sarık ve kavuk giyilmesini yasaklamış ve fes giyilmesini kural hâline getirmiştir. II. Mahmut yeni yayınladığı bu nizamnameye uygun olarak kendi giyimini de değiştirip halkın içerisinde modern kıyafetler ile çıkmıştır. Padişah bu yeni giyim usulüyle halk arasındaki dinî ayrımcılığın da önüne geçmeyi amaçlıyordu (Karal, 2011: 170). Halkın giyimini modernleştirmek adına Tunus'ta kullanılan fes bu dönemde benimsenmiştir ancak bu süreç kolay olmamıştır. Özellikle dinî çevreler buldukları her fırsatta fese karşı tutumlarını dile getirmişlerdir (Akgün, 1981: 70). Şeyhülislamın da bu itirazlara katılımı sonucu tepkilerin önü arkası kesilmeyince II. Mahmut şeyhülislamı azletmiştir. Zaman içerisinde fes kullanımı normalleşmiş ve bu başlığı kullanmayanlar yadırganmıştır (Kılıç, 1995:

530). Yıl 1903 olduğunda ise dönemin padişahı II. Abdülhamit bazı askerî birliklere kalpak giydirmek istedi, fese karşı gösterilen tepkiler bu sefer de kalpağa karşı gösterildi (Uzunçarşılı, 2011: 230). I. Dünya Savaşı yıllarında sıcak yörelerde savaşan askerler tarafından kullanılması için “Enveriye” başlığı tasarlandı (Uzunçarşılı, 2011: 230).

Şekil 2: Fes

ŞAPKA DEVRİMİ VE KANUNU

Mustafa Kemal Atatürk önderliğinde gerçekleştirilen devrimler içerisinde “Şapka Devrimi” diğer reformların önünü açması sebebiyle özel bir öneme sahiptir. Eski ve gerici zihniyetle mücadele bağlamında şapka bir sembol hâline gelmiştir. Şapka kullanımının kanunlaşmasından önce şehirlerde gençler ve memurlara şapka giydirildi ve doktorlara güneşten korunmak maksadıyla şapka kullanımının teşvik edildiği açıklamalar yapıldı (Gül, 2013).

Şapka devrimi, Mustafa Kemal’in dindar ve muhafazakâr bir şehir olan Kastamonu’ya gitmesiyle başlamıştır (Atay, 1984: 434). 1925 yılının 2 Eylül’ünde yayımlanan bir kararname ile memurlara şapka takma zorunluluğu getirilmiştir (Aybars, 1982: 290). Süreci hızlandırmak bağlamında da tüm valiliklere henüz şapka bulunmayan yerlerde ithalatın beklenmeden yerli şapka üretimine başlanması için talimat verildi (Özcan, 2008: 48). Anadolu topraklarında giyim tarzında batılılaşma II. Mahmut’un yayınladığı Tanzimat Fermanı’yla başlamış, Meşrutiyet ile devam etmiş ve Mustafa Kemal Atatürk devrimleri ile de kökleşmiştir (Uysal, 2011: 6-7). Genel olarak tüm kılık kıyafetin Batılılaşmasını kapsayan Şapka Devrimi batının çağdaşlığının ve yaşam tarzının benimsenmesi esasında gerçekleştirilmesi gereken devrimlerden birisiydi (Sitembölükbaşı, 1996: 69).

BATI TOPLUMLARINDA ŞAPKA KULLANIMININ DEĞİŞİM SÜRECİ VE BUNUN TÜRKİYE’DEKİ YANSIMALARI

Türk tarihinde de diğer pek çok kültürde olduğu gibi şapka kullanımıyla ilgili oluşan bir kültür vardır. Osmanlı toplumunda ise halkın meslek, ırk ve dinî inanışlarına göre farklı şapkalar ve başlıklar kullanılmıştır. Osmanlı Müslümanlarının diğer dinlerden olanlardan ayırt edilmek istemeleri dolayısıyla şapkalar ve başlıklara önem verilmiştir (Arıç, 2006: 143). Osmanlılarda ölenlerin mezar taşlarının üzerine yaşarken kullandıkları başlığın yontulması bu durumun ne kadar önemli olduğunu ortaya koymaktadır (Vatandaş, 2016: 152). Hıristiyan ve Musevilerin şapka kullanmaları nedeniyle Osmanlı toplumu şapkaya olumsuz olarak yaklaşmıştır. Kişinin mesleğine ve makamına göre değişen çeşitli sarık ve kavuklar Osmanlı Müslüman tebaası tarafından benimsenmiştir (Aysal, 2011: 5).

II. Mahmut’tan itibaren Osmanlı padişahlarının yabancı elçiliklerde tertip edilen balolara katılmaları ve Sultan Abdülaziz’in bir ilk olarak Avrupa seyahatine çıkması Batı etkisinin halkta olmasa bile saray ve üst düzey aileler üzerindeki tesirinin kanıtı niteliğindedir. Dergi ve gazete gibi medya kanalları da Batılı giyim tarzının Osmanlı halkına tanıtılmasında etkili olmuştur (Aydın, 2018: 49). Aynı dönemde kadınların çalışma hayatına girmeye başlamaları ile peçe ve çarşafın yerini başı tülben ile bağlamak almıştır (Uysal, 2011: 10). Her ne kadar şapka devrimi öncesinde zorunlu başlık olarak erkekler fes kullanıyor olsalar da tıpkı Batılı erkekler gibi şapka giyen Osmanlı erkekleri de vardı. Osmanlı

Devleti'nin son dönemlerinde Türk erkeklerinden iş veya eğitim için Avrupa'ya gidenler burada gördükleri şapkayı fes yerine benimsemişlerdir (Kırpık, 2007: 17).

Şapka Kanunu yürürlüğe girdikten sonra melon ve fôtr gibi şapkaların kullanımı yaygınlaşmıştır. Şapka Kanunu kadınları kapsamamaktadır ancak zengin ve önde gelen ailelerin kızları da daha Avrupai bir giyim tarzını bu kanunu müteakiben benimsemişlerdir (Arabacı ve Saatçioğlu, 2021: 270-271). Yeni kıyafet düzenlemesinden sonra ithal şapkaların pahalılığından dolayı yerel terziler ve atölyeler yoğun bir şekilde şapka üretmeye başlamışlardır. Şapka devrimi yalnızca memurlar ve askerler değil aynı zamanda polis, çöpçü ve sporcu gibi diğer gruplar için de takılan başlıklar konusunda düzenlemeler içermektedir (Uysal, 2011: 18). Yerli malı kullanımının teşviki dolayısıyla kurulan Sümerbank'ta yerli şapka ihtiyacını gidermiştir. Erkekler o dönemde çoğunlukla fôtr ve daha kısıtlı bir çevrede melon şapka kullanmayı tercih etmişlerdir. Şapka ve aksesuar üreten pek çok dikiş atölyesi şapka ihtiyacını gidermek için hizmet vermeye bu dönemde başlamıştır ancak bu imalathanelerin pek çoğu II. Dünya Savaşı sebebiyle çıkan krizde hayatta kalamamıştır (Barbarosoğlu, 1995: 140).

Şekil 3: Melon Şapka

Yetmişli yıllarda daha önce Batı toplumunda ortaya çıkan "Hippi" modası Türk kültürü ile sentezlenerek modaya yön vermiştir ve renkli şapkalarla kendini göstermiştir. Seksenli yıllarda yine Avrupa'da ortaya çıkan "Rüküş Lüks" modası sayesinde bu dönemde süslü ve renkli şapkalar ortaya çıkmıştır, aynı yıllar erkek modasında da melon ve fôtr gibi şapka modellerinin yavaş yavaş terk edilmeye başlandığı yıllar olmuştur (İşözen, 2015: 410).

Şekil 5: Mustafa Kemal Atatürk Fôtr Şapka Takarken

Şapka bir aksesuar olmasının yanı sıra hem kültürel hem de düşünsel karakteristik özellikleri yansıtmaması bakımından önemli bir araç olarak görülmüştür. Şapka tasarımcıları zamanın modasına uygun olarak tasarladıkları şapkalar vasıtasıyla şapka çeşitliliğine katkıda bulunmuşlardır. Ünlü Türk şapkacıları arasında şu isimler vardır: Şapkacı Pepo, 1940'lı yıllarda imalata başlamış ve dükkanları şapka kullanımının azalması ile birer birer kapanmıştır; Vitali Hakko, dükkanları bugün Vakko adıyla giyim sektöründe hizmet vermeye devam etmektedir (Hakko, 2004, 70-71); Übeyde Çöyen Bozyeğit, Galatasaray'daki atölyelerinde hem kadınlar hem de erkekler için şapka üretmiştir (Onur, 2004: 173); Suat Aysan, Mardinli tasarımcı memleketinde şapkayı ilk giyen kadındır, ellili ve atmışlı yıllarda dönemin önde gelenleri için şapka dikmiştir (Doğan, 2016: 59-60); Faize ve Sevim, Kırım asıllı bir ailenin kızları olan iki kardeş 1962 yılında Ankara'da bir modaevi kurmuşlardır (Onur, 2004: 275-277); Rıfat Özbek, İngiltere'de moda eğitimi alan bir tasarımcı olarak doksanlı yıllarda moda dünyasında oldukça etkili olmuştur (Doğan, 2016: 128); Yıldırım Mayruk, mesleğe 1965 yılında şapka tasarımıyla adım atmıştır ve kırk yılı aşkın meslek hayatıyla Türkiye'de modaya ve şapka üreticiliğine yön veren isimlerden olmuştur (URL-2); Ertekin, bir süre Paris'te yaşayan modacı Ajda Pekkan gibi ünlülere moda rehberliği yapmıştır.

TÜRKİYE'DE ŞAPKA DEVRİMİNDEN GÜNÜMÜZE ŞAPKA VE GİYSİ TASARIMINDAKİ YERİ

Şapka devriminin ardından kadınlar tarafından kısa saçların üzerine takılan kloş şapkalar abartı kadınsılıktan kaçınmak için tercih edilmiştir (Özkan ve Baydar, 1999: 49-50).

Şekil 6: Kloş Şapka

Peçenin ortadan kalkması ile ipek eşarplarla saçlar örtülmeye başlanmıştır. Yirmili yılların sonlarında kadınlar arasında kenarlıklı şapkaların önemini yitirmesi ile başa takke gibi oturan bereler rağbet görmüştür (Uysal, 2011: 77). 1929 buhranı tüm dünya gibi ülkemizde de etkisini hissettirmiştir ve toplum daha sade modeller ve ucuz kumaşlardan yapılan şapkalara yönelmiştir, krize paralel olarak şapka ithalatı azaltılmış ve yerel mağazalarda bir artış olmuştur.

Ellili yıllardan itibaren erkeklerin şapka takma alışkanlığında bir düşüş yaşanmıştır (Doğan, 2016: 54). Cumhuriyetin kurulması ile yurtdışında tahsil gören öğrenci sayısında bir artış yaşanmış aynı şekilde giyim ve moda sektöründe de eğitim gören öğrenciler otuzlu yıllarda ülkeye dönerek kendi iş yerlerini açmışlardır (İşözen, 2015: 352). Cumhuriyetin ilk yıllarında erkek şapka modası ağırlıklı olarak fôtr şapkayla devam etmiştir, yazlık şapka olarak da Panama şapka popüler olmuştur (Doğan, 2016: 37).

Şekil 7: 1920’lerde Kullanılan Kadın Şapkaları

II. Dünya Savaşı'nın fiilen başlamasından sonraki yıllar tüm dünyayla birlikte Türkiye’de de fakirlik ve kıtlık yılları olarak anılmıştır. Bu ekonomik olumsuzluklardan moda dünyası da payını almıştır (Uysal, 2011: 94). Kolaylık ve ucuzluk hem dünya genelinde hem de ülkemizde modanın asıl dinamiği olmuştur (Uysal, 2011: 96). Bu dönemde kadın şapkalarında bir sadeleşme yaşanmıştır, erkekler ise yeni şapkalara bütçe ayırmak yerine eldeki fotr ve melonlarını kullanmaya devam etmişlerdir. Savaşın sona ermesi ve Amerika'nın kazanan tarafın öncüsü durumuna da gelmesi ile Amerikan giyim tarzı tüm dünyada öncü moda anlayışı hâline gelmiştir (Uysal, 2011: 101).

1940’lı yıllarda Batı’da silindir şapkalar erkekler tarafından özel davetlerde tercih edilirken ülkemizde smokin kültürünün de olmamasından mütevellit bu şapka çeşidi hiçbir zaman yaygınlaşmamıştır. Savaşın sona ermesi ile başlayan psikolojik rahatlık kendini şapka kullanımında da göstermiştir; şapka kullanım sıklığı azalmış değişik saç modelleri erkekler tarafından benimsenmiştir (Erkuş, 2013: 101). Köylü göçü bu dönemde hız kazanmış ve köylülerin kendilerine has kasketleri de şehirlerde görülmeye başlanmıştır. Altmış darbesinden sonra özellikle fotr şapka bir siyasi sembol olarak algılanmış ve siyasiler özellikle bu şapkayı kullanmışlardır (Erkuş, 2013: 114). Kadınlar bu dönemde soğuktan koruyan bereler kullanmıştır (Uysal, 2011: 111).

Yetmişli yıllarda tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de leopar, vizon, tilki gibi kürkler ve desenler moda olmuştur. Bu yabani dokular şapkalar da kendini göstermiştir (Uysal, 2011: 117). Çiçek çocuklar hem giyinişleri hem de yaşam tarzları ile tüm dünyayı değiştirmişlerdir, dünyanın çeşitli yörelerinin folklorik özelliklerini kendi tarzlarıyla harmanlayan bu akımın temsilcilerinin moda anlayışlarının yansıması ülkemizde de görülmüştü (Uysal, 2011: 119). Bu dönemde erkekler İspanyol paça pantolonlar, geniş yakalı gömlekler ve uzun saç kullanmıştır. Spor giyime olan ilgi de bu dönemde artmış ve kot pantolon gündelik yaşamın bir parçası hâline gelmiştir (İşözen, 2015: 512).

Seksenli yıllarda şapka kadınların giyiminden çıkmaya başlasa da büyük kloş şapkalar gibi eski model şapkalar kullanılmaya devam etmiştir. Moda tabiriyle bu yıllar rüküş ama şıklığın hâkim olduğu yıllar olarak anılmaktadır. Seksenli yıllarda oldukça etkili olan “Michael Jackson”, Türkiye’de modası geçmekte olan şapka kullanımını yine gençler arasında popüler hâle getirmiştir (Uysal, 2011: 126).

İki binli yıllarda cep telefonu veya walkman gibi teknolojik aletler ve kulaklıklar ile uyumlu olan şapkalar yaygınlaşmıştır (Erkuş, 2013: 122). 2000’li yıllar eskiden yaygın olan çeşitli bere ve kasket gibi şapka modellerinin yeni moda çerçevesinde yeniden tasarlandığı ve yaygınlaştığı yıllar olmuştur (Uysal, 2011: 131). Şapka bu dönemde bir kişilik ve kimlik belirtisi olmaktan uzaklaşıp yerine göre tercih edilen bir aksesuara dönüşmüştür. Kışları başı soğuktan koruyan bereler yazın ise güneşten korunmak için kullanılan güneşlikli şapkalar yaygınlaşmıştır.

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Mustafa Kemal Atatürk önderliğinde kurulan Türkiye Cumhuriyeti ilk yıllarında çok hızlı bir yenilik ve Batılılaşma süreci geçirmiştir. Şapka devrimi yapılan inkılaplar ve yenilikler içerisinde en çok önem arz edenlerden biridir. Şapka devrimi Mustafa Kemal nazarında yalnızca kılık kıyafetin modernleşmesi değil aynı zamanda diğer yeniliklerin de yapılması bağlamında kolaylaştırıcı bir zemin olarak değerlendirilmiştir. Şapka devrimi ile erkekler fesi, kadınlar ise peçeyi çıkartarak dönemin

modasına uygun şapka ve başlıkları kullanmaya başlamışlardır. Cumhuriyetin ilk yıllarından seksenli yıllara kadar şapka bir statü ve seviye göstergesi olarak görülmüş ve kullanılmıştır.

Şapka Devrimi bir moda ve aksesuar kullanım değişikliğinden çok Türkiye Cumhuriyeti'nin iç siyasi ve sosyal dengeleri ile ilgili bir olaydır. Yeni kurduğu Türkiye Cumhuriyeti'ni laik ve demokratik temeller üzerinde inşa etmek isteyen Mustafa Kemal Atatürk, şapka devrimine özel bir önem vermiştir. Ulu önder halkın bir alanda modernleşmeye başlamasının ancak diğer alanlarda da modernleşmenin beraber gelmesi ile olabileceğine inanıyordu. Bu yüzden şapka kullanımı teşvik edilmiş ve şapka takmayanların garipsenmeye başlandığı bir atmosfer yaratılmasına gayret edilmiştir. Bu yönleriyle Şapka Devrimi bir moda olayı olmasının yanı sıra siyasi ve sosyal yönüyle de iredelenmesi gereken ve Türk tarihinde önem araz eden bir konudur.

Şapka kullanımı devrimin ilk yapıldığı günden itibaren arka planındaki pek çok sebeple birlikte Türk günlük yaşamının bir parçası haline gelmiş ve kadınlara bir mecburiyet getirilmemesine rağmen her iki cinsiyet tarafından da benimsenmiştir. Devrim ilk gerçekleştiğinde erkekler tarafından ağırlıklı olarak fötr kullanılmış olup köylüler tarafından kasket tercih etmiştir. Melon ve Panama tipi şapkalar da amaca uygun olarak kullanılmıştır. Kadınlar tarafından Kloş ve Bere gibi çeşitli şapka modelleri benimsenmiş ve kadınlarda şapka kullanım alışkanlıkları dönemlere göre erkeklere nazaran daha çok değişmiştir.

Ellili yıllardan itibaren siyasi devrim yönü daha ağır basan şapka kullanımının sıklığı git gide azalmış günümüzde bu aksesuara atfedilen neredeyse hiçbir kültürel veya siyasi bir anlam kalmamıştır. Günümüzde şapka kullanımı sadece amaç ve ihtiyaca yöneliktir.

Yazarlık Katkısı

Bu araştırma tek yazar tarafından yürütülmüştür.

Etik Kurul Beyanı

Bu araştırmanın verileri doküman incelemesine dayalı olarak toplandığı için etik kurul onayı gerektirmemektedir.

KAYNAKÇA

- Akgün, S. (1981). Şapka Kanunu. *Tarih Araştırmaları Dergisi*, 1(25), 69-79.
- Arabacı, H. ve Saatçioğlu, K. (2021). Osmanlı İmparatorluğu'ndan Türkiye Cumhuriyeti'ne Şapkanın Değişim Serüveni. *Artuklu Sanat ve Beşerî Bilimler Dergisi*, 0(6), 260-280.
- Arıç, A. S. (2006). Türklerde Kıyafetin Kısa Tarihi. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 22(64-65-66), 141-160.
- Atay, F. R. (1984). *Çankaya*. İstanbul: Kral Matbaası.
- Aybars, E. (1982). *İstiklal Mahkemeleri (1923-1927)*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Aydın, A. (2018). Şapka İnkılabının Kastamonu Basınında Yankıları, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), (Danışman: Doç. Dr. Serdar Ösen), Karabük: Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aysal, N. (2011). Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Giyim ve Kuşamda Çağdaşlaşma Hareketleri. *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 10(22), 3-32.
- Bademci, İ. (2014). Cumhuriyet Döneminin Gelişim Sürecinde Vakko'nun Yeri ve Önemi, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), (Danışman: Doç. Dr. Hülya Tezcan), İstanbul: Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Becker, N. M.; Sapmaz, N. ve Polat, A. (1964). *Moda Teknolojisi. Kız Teknik Öğretim Okulları Öğretmen Kılavuzları Serisi*. İstanbul: Matbaacılık Okulu Sultanahmet.
- Doğan, C. (2016). 1950-1990 Arası Türkiye'de Kadın Kimliği ve Moda, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), (Danışman: Doç. Dr. Serdar Yılmaz), İstanbul: Kemerburgaz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Erkuş, G. (2013). 17. Yüzyıldan 20. Yüzyıl Sonuna Kadar Avrupa'da Toplumsal Süreçlerin Şapka Biçimlerine Etkisi, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), (Danışman: Yrd. Doç. Dr. Engin Alpat), İstanbul: Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gül, E (2013). *Şapka Devrimi Bu Konuşma ile Başlamıştı*. <https://www.dunyabulteni.net/tarihten-olaylar/sapka-devrimi-bu-konusma-ile-baslamisti-h272273.html> adresinden 13.01.2022 tarihinde erişildi.
- Hakko, V. (2004). *Hayatım Vakko*. İstanbul: Nadir Kitap.

- Karabıyık Barbarosoğlu, F. (1995). *Moda ve Zihniyet*. İstanbul: İz Yayıncılık.
- Karakışla, Y.S. (2014). *Osmanlı Hanımları ve Kadın Terzileri*. İstanbul: Akıl Fikir Yayınları.
- Karal, E. Z. (2011). *Osmanlı Tarihi Islahat Fermanı Devri (1856 – 1861)*. İstanbul: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Kılıç, S. (1995). Şapka Meselesi ve Kılık Kıyafet İnkılabı. *Atatürk Yolu Dergisi*, 4(16), 529-547.
- Kırpık, C. (2007). Osmanlı İmparatorluğu'nda Modernleşme Sancıları Fes Şapka Çatışması. *Toplumsal Tarih*, 0(162), 14-22.
- Onur, N. (2004). *Moda Bulaşıcıdır*. İstanbul: Epsilon Yayınları.
- Öktem İşözen, O. (2015). Cumhuriyet Dönemi'nden Günümüze Değer Eğilimlerinin Evrimine Moda Perspektifinden Bakış, (Yayımlanmamış Sanatta Yeterlilik Tezi), (Danışman: Prof. Dr. Şebnem Temir), İstanbul: Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özcan, B. (2008). Basına Göre Şapka ve Kılık Kıyafet İnkılabı, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), (Danışman: Yrd. Doç. Dr. Bülent Bakar), İstanbul: Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü.
- Özkan, O. ve Baydar, D. (1999). *Cumhuriyet Modaları: 75 Yılda Değişen Yaşam, Değişen İnsan*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.
- Pendergost, T. ve Pendergost, S. (2004). *Fashion, Costume and Culture: Clothing, Headwear, Body Decorations and Footwear, Through the Ages*. Thomson Gale Ltd, London. <https://www.cuttersguide.com/pdf/Misc/Fashion.%20costume.%20and%20culture%20clothing.%20headwear.%20body%20decorations.%20and%20footwear%20through%20the%20ages%20by%20Sara%20Pendergast.%20Tom%20Pendergast.%20Sarah%20Hermesen%20VOLUME%204.pdf> adresinden 15.01.2022 tarihinde erişildi.
- Sitembölükbaşı, S. (1996). Kültür Devrimleri Yönüyle Atatürk Reformları. *Türkiye Günlüğü*, 5(56), 50-71.
- Uysal, M. (2011). Şapka Devriminden Günümüze Türkiye'de Kadın Şapkalarının Giysi Tasarımındaki Yeri ve Önemi, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), (Danışman: Prof. Dilek Alpan), İstanbul: Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Uzunçarşılı, İ. H. (2011). *Osmanlı Tarihi*. İstanbul: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Ünal, D. (2008). Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesinde Okutulan Şapka Yapım Teknikleri I ve II'nin Ders Programının İncelenmesi, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), (Danışman: Prof. Dr. Mediha Güler; Yrd. Doç. Dr. İbrahim Kısaç), Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Vatandaş, C. (2016). *Cumhuriyetin Tarihi*. İstanbul: Pınar Yayıncılık.
- Yıldırım Mayruk Biyografisi. <https://www.haberler.com/yildirim-mayruk/biyografisi/> adresinden 14.01.2022 tarihinde erişildi.